

Vesihuolto: Kattava kuvaus vähän tunnetun sektorin kehityksestä

Juha Honkatukia

Tapio Katko,
Finnish Water Services – Experiences in Global Perspective,
Finnish Water Utilities Association, 288 sivua

Vesi on globaalisti tapetilla, ja syystä. Suuri osa ihmiskunnasta on järjestäytyneen vesihuollon ulkopuolella. Maailmassa kuolee lapsi joka kahdeskymmenes sekunti saastuneen veden levittämiin tauteihin. Tämä selviää Tampereen teknillisen yliopiston rakennustekniikan yksikössä työskentelevän FT Tapio Katkon kirjoittamasta suomalaisen vesihuollon historiasta *Finnish Water Services – Experiences in Global Perspective*. Kirja kattaa vesihuollon globaalin kuvan mutta keskittyy ennen kaikkea Suomeen.

Tuhansien järvien maassa veden riittävyys otetaan itsestäänselvyytensä, ovathan vesivaramme nähtävästi lähes rajattomat. Mutta eivät ne ole. Suomalaiseen geologiaan kuuluu se, että pohjavesivarat ovat kokonaisuutena moneneen muuhun maahan verrattuna rajalliset. Eikä ole kauan siitä, kun koleraepidemia ravis-

teli Helsinkiä ja Tamperetta. Suurten kaupunkien vesihuolto alkoi 1900-luvun taitteen tienoilla, maaseudulla sen alku ajoittuu pitkälti sodanjälkeiseen aikaan. Myöhäisestä alusta huolimatta vesihuolto edustaa merkittävää infrastruktuuripääomaa, kirjan mukaan vesihuollon pääomakannan arvo on Suomessa 10–20 miljardia euroa.

Teoksen peruslähtökohta on, että vesihuollon kehittäminen on ollut polkuriippuvaista. Suomessa se on tuottanut monessa suhteessa mallikelpoisen vesihuollon ja osaamista, jota on sopinut viedä maailmallekin. Tähän on johdannut useampikin polku.

Lukija on tunnistavinaan ainakin suomalaisen organisoitumisen, jossa vesihuollon ovat ottaneet vastatakseen kunnalliset toimijat tai (niiden) osuuskunnat, toisin kuin monissa muissa maissa, joissa vesihuollon ovat järjestä-

neet yksityiset yritykset. Kun vesihuolto on luonteeltaan luonnollinen monopoli, tällä synthyistorialla on ollut kauaskantoisia vaikutuksia, minkä seurauksena Suomessa on vältetty muualla vastaantulleita ongelmia.

Myös teknologian kehittyminen on vaikuttanut vesihuollon järjestämiseen voimakkaasti. Vesihuollon kehittäminen nykymuotoonsa alkoi Suomessa esimerkiksi Ruotsia myöhemmin, jolloin Suomi saattoi hyötyä muualta saaduista kokemuksista. Niinpä Suomessa siirryttiin suhteellisen varhain pohjavedestä pintavesien käyttöön, ja teknologian kehittyessä kasvavassa määrin takaisin keinopohjaveden käyttöön. Vesihuollon kehittäminen on lisäksi ollut pohjana liiketoiminnan ja teknologian kehittämiseksi. Sellaiset tutut nimet kuin YIT ja Maa ja vesi saivat alkunsa vesihuollosta.

Polkuriippuvuus vesihuoltoa koskevassa päätöksenteossa on kirjassa laajasti esillä, mutta kirjan ote on paremminkin kuvaileva kuin analyttinen. Päätösten motiivit käyvät implisiittisesti selviksi mutta niitä ei juuri problematisoida. Taloudellisen päätöksenteon näkökulmasta enemmänkin olisi voitu ruotia. Esimerkiksi siirtyminen pintaveden käytöstä takaisin pohjaveden suuntaan mainitaan poliittisena tavoitteena, mutta kovin syvälle päätöksente-

koa ei kirjassa pureta, eikä siinä myöskään tuoda esiin niitä ohjauskeinoja, joilla pohjaveteen siirtymää mahdollisesti on tuettu.

Mielenkiintoinen piirre suomalaisessa vesihuollossa on ollut se, että toisin kuin monessa muussa maassa se on saanut rahoituksensa hyvin pitkälti vesimaksuista. Kun kirja mainitsee Suomen mallimaana, väitteelle löytyy tässäkin mielessä perusteita.

Mielenkiintoinen, mutta kirjassa vähälle jäänyt vyyhti liittyy eroihin suurten ja pienten toimijoiden välillä. Veden hinnoittelussa, tulojen riittävydessä ja markkinavoiman käytössä on nähtävästi suuria eroja pienten ja suurten vesilaitosten välillä. Tämä tekee haastavaksi infrastruktuurin ylläpidon ja korjausvelan umpeenkuromisen. Vaikka vesihuolto on itse asiassa ensimmäisiä esimerkkejä ympäristöongelmien tiedostamisesta – Urho Kekkonen mainitsi sen keskeisenä haasteena vuoden 1971 uudenvuoden puheessaan – ympäristönäkökulmat ovat korostuneet vesihuollossakin. Mielenkiintoista kyllä, veden käyttö on ollut laskussa erilaisten säästötoimien ja tehostumisen ansiosta. Vesihuollosta on siis opiksi, ja Tapio Katkon teos antaa tämän ehkä vähemmän tunnetun sektorin kehityksestä todella kattavan kuvauksen. □